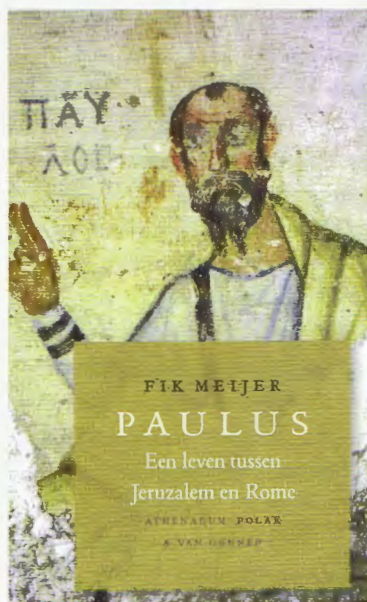

F. Meijer
Paulus. Een leven tussen
Jeruzalem en Rome

(Atheneum, Polak en Van Gennip:
Amsterdam 2012), 358 blz., € 19,95

Voor liefhebbers van de klassieke oudheid is Fik Meijer allang geen onbekende naam meer. In de afgelopen jaren publiceerde hij met enige regelmaat boeken over de Grieks-Romeinse wereld, over uiteenlopende onderwerpen. Met een vlotte pen beschrijft hij de antieke wereld in al haar facetten. In zijn laatste boek buigt Meijer zich over het leven van de apostel Paulus. Dat doet hij niet voor het eerst. In 2000 verscheen van zijn hand een boek over de laatste zeereis van de apostel, *Paulus' zeereis naar Rome. Een reconstructie*. Omdat dat boek zich, zoals de titel al aangeeft, beperkt tot die specifieke zeereis aan het einde van Paulus' leven, koos Meijer ditmaal zijn hele leven als onderwerp. Het resultaat is een zeer leesbaar boek met veel levendige beschrijvingen van Paulus' leefwereld. Daarmee toont Meijer zich ontegenzeggelijk een expert op het gebied van de klassieke wereld. Volgens de traditie was Paulus een van de eerste christenen die het nieuwe geloof in Jezus aan de heidenen, dat wil zeggen de niet-joden, verkondigden. Hiervoor reisde hij door grote delen van het oostelijk deel van het Romeinse Rijk en uiteindelijk ook naar Rome. Hij predikte zijn boodschap in vele steden, sommige bekende en grotere, andere niet meer dan provincie-steden. Meijer bespreekt van veel steden hun lange geschiedenis en gaat daarbij soms terug tot ver voor de eerste eeuw na Christus. Op basis van zowel archeologisch onderzoek als beschrijvingen van antieke auteurs geeft hij een beeldende beschrijving van hoe die steden in al hun pracht en praal eruit gezien

moeten hebben en welk effect zij hadden op de apostel. Meijers grote geografische en nautische kennis wordt duidelijk wanneer hij Paulus' mogelijke routes behandelt. Hij bespreekt in welke gebieden reizen over land gemakkelijker begaanbaar waren. Juist de beschrijvingen van zijn tochten en de steden die Paulus aandeed, laten de zendingsreizen echt tot leven komen. Ondanks de mooie beschrijvingen van de klassieke wereld, kent het boek een aantal grote gebreken. Allereerst gebruikt Meijer het Bijbelboek Handelingen der Apostelen te weinig kritisch. Het boek is naar alle waarschijnlijkheid geschreven door dezelfde auteur als het Evangelie volgens Lukas. Meerdere malen in het boek haalt Meijer deze Lukas aan als een historische reisgenoot van Paulus, zoals de traditie beweert. Bart D. Ehrman, een van grootste geleerden op het gebied van het Nieuwe Testament, gaf in zijn boek *A Brief Introduction to the New Testament* al aan dat er goede redenen zijn om deze traditie te wantrouwen. Het is maar de vraag of het verhaal in Handelingen, zodra Lukas vanuit het wij-perspectief spreekt, daadwerkelijk een oogge-

tuigenverslag is. Meijer beschouwt het echter wel als zodanig.

Een tweede punt van kritiek is het gebrek aan religieuze context. Dat valt Meijer niet kwalijk te nemen. De meeste onderzoeken naar de religieuze overtuigingen binnen het jodendom rond het begin van onze jaartelling worden niet door classicisten, noch door historici, maar door theologen en door godsdiensthistorici gedaan. Meijer gaat voor dat jodendom uit van de bekende indeling, zoals deze door de antieke joodse historicus Josephus is gegeven. Hoewel deze indeling niet onjuist is, gaat het voorbij aan dat deel van de religieuze beleving dat niet direct aan een van deze stromingen gekoppeld kan worden.

Fik Meijer heeft zich misschien wat vertild aan dit werk. De lezer krijgt eigenlijk geen echt inzicht in de historische persoon Paulus. Daarvoor wordt te weinig aandacht besteed aan de religieuze context. Paulus blijft ongrijpbaar. Dat kan Fik Meijer echter moeilijk worden aangerekend. Met zijn nieuwste boek waagt hij zich namelijk aan een lastig onderwerp, zeker voor historici. Het leven en de ideeën van de apostel zijn het onderwerp van onderzoeken in vele disciplines. Daarbij zijn historici vaak te weinig vertrouwd met inzichten uit de theologie en religiewetenschappen en omgekeerd. Bedenk daarbij ook dat beide takken van wetenschap soms net een wat andere taal spreken. Dat gezegd hebbende is er veel wat dit boek tot een aanrader maakt. Meijer is een begenadigd verteller met een immense kennis van de antieke wereld. Ieder die een eerste inleiding in het leven van Paulus wil of zich graag laat inspireren door die magistrale wereld van de oudheid moet het boek zonder meer een keer lezen.

Gijs van Gaans